

УДК 336.22:631

Н. М. Малініна,

к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства і виробничого менеджменту,
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

НАПРЯМИ ВПОРЯДКУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

N. Malinina,

PhD, Associate Professor of Department of Economics of Enterprise and Production Management,
Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

DIRECTIONS OF STREAMLINING THE SIMPLIFIED SYSTEM OF TAXATION OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN AGRICULTURE

У статті розглянуто питання оподаткування дрібних форм господарювання у сільському господарстві. З'ясовано, що сільські домогосподарства, виробляючи майже половину валової продукції галузі, не реєструють свою діяльність і не сплачують податки, в результаті чого сільські бюджети позбавлені значної частини податкових надходжень, які могли б бути спрямовані на покращення соціальної інфраструктури сільських територій.

Дотримання податковою системою принципів фіскальної достатності, соціальної справедливості та нейтральності оподаткування потребує розробки ефективного податкового механізму для високотоварних селянських господарств із врахуванням тенденцій їх розвитку, напрямів спеціалізації, структури виробництва, рівня товарності виробленої продукції та обсягів отриманого доходу від її реалізації.

Поряд із цим, при формуванні податкового механізму має бути врахована специфіка підприємницької діяльності у сільському господарстві, а саме: висока ризикованість діяльності, сезонність виробництва продукції, рівень її рентабельності, уповільнений оборот капіталу, рівень матеріально-технічного забезпечення сільських домогосподарств, доступ до державних програм пільгового кредитування та фінансової підтримки. Тому спрощена система оподаткування для дрібних форм господарювання у сільському господарстві повинна забезпечувати максимальну реалізацію стимулювальних властивостей податкового механізму, що має втілитись у наявності певних податкових преференцій для означеного типу товаровиробників порівняно з більш фінансово стійкими та платоспроможними сільськогосподарськими підприємствами. Впорядкування спрощеної системи оподаткування підприємницької діяльності у сільському господарстві дозволить урівноважити податкове навантаження та створити рівні конкурентні умови для різних організаційно-правових форм господарювання.

In the article are considered questions of taxation of small forms of menage in agriculture. It has been found that rural households, accounting for almost half of the gross output of the industry, do not register or pay taxes, leaving rural budgets devoid of much of the tax revenues that could be used to improve the social infrastructure of rural areas.

Compliance with the tax system of the principles of fiscal adequacy, social justice and tax neutrality requires the development of an effective tax mechanism for high-value peasant economies taking into account trends in their development, specialization areas, production structure, level of merchantability of manufactured products and the volume of revenue generated from its implementation.

Next to it, the tax mechanism should take into account the specifics of entrepreneurial activity in agriculture, namely: high riskiness of activity, seasonality of production, level of profitability, slowdown of capital turnover, level of material and technical support of rural households, access to state programs of preferential lending and financial support.

Therefore, the simplified taxation system for small forms of menage in agriculture should ensure the maximum realization of the incentive properties of the tax mechanism, which must be embodied in the availability of certain tax preferences for a given type of commodity producers, compared to more financially sustainable and solvent agricultural enterprises.

Arranging a simplified system of taxation of business in agriculture will allow to balance the tax burden and create equal competitive conditions for different organizational and legal forms of management.

Ключові слова: податки, сільське господарство, підприємницька діяльність, податковий потенціал, спеціальні податкові режими, сільськогосподарські товаровиробники.

Key words: taxes, agriculture, entrepreneurial activity, tax potential, special tax regimes, agricultural commodity producers.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Необхідною передумовою розвитку підприємницької діяльності у сільському господарстві є простота, прозорість та стабільність податкового законодавства. Податкова політика щодо сільського господарства повинна забез-

печувати підтримку та стимулювання розвитку галузі шляхом реалізації релевантних механізмів оподаткування.

Суб'єктний склад сільськогосподарських товаровиробників та структура сільськогосподарського виробництва є досить специфічними.

Таблиця 1. Продукція сільського господарства (у постійних цінах 2010 р.)

Показник	2010	2012	2014	2015	2016
Сільськогосподарська продукція – всього, млн грн.	187526,1	216589,8	251427,2	239467,3	254640,5
Сільськогосподарська продукція, вироблена сільськогосподарськими підприємствами, млн грн., (%)	90792,0 (48,4)	110071,7 (50,8)	139058,4 (55,3)	131918,6 (55,1)	145119,0 (57,0)
Сільськогосподарська продукція, вироблена господарствами населення, млн грн., (%)	96734,1 (51,6)	106518,1 (49,2)	112368,8 (44,7)	107548,7 (44,9)	109521,5 (43,0)

Джерело: [2, с. 5–6].

Умовно можна виділити наступні групи виробників сільгосппродукції: агрохолдинги, які виробляють високорентабельну та експортоорієнтовану продукцію; сільськогосподарські підприємства та фермерські господарства, які виробляють продукцію переважно для споживання на внутрішньому ринку; дрібні сільськогосподарські формування, до яких варто віднести підприємців-фізичних осіб та особисті селянські господарства. При цьому останньою групою виробляється майже половина валової продукції сільського господарства, а по окремих її видах (картопля, овочі, м'ясо, яйця, молоко) частка господарств населення у структурі виробництва сільгосппродукції становить 90–95%. Також варто відмітити, що окремі селянські господарства мають у своєму розпорядженні більші площі угідь, ніж деякі фермерські господарства, що свідчить про існування передумов для здійснення товарного виробництва сільськогосподарської продукції. Проте більшість таких господарств не реєструють свою діяльність як підприємницьку, внаслідок чого місцеві бюджети позбавлені значної частини податкових надходжень, які могли б бути спрямовані на покращення соціальної інфраструктури села. Тому визначення механізмів оподаткування дрібних форм господарювання у сільському господарстві нині знаходиться в числі найважливіших проблем, від вирішення яких значною мірою залежить зайнятість сільського населення, розвиток сільських територій, демографічна ситуація, добробут мешканців села та продовольча безпека України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню питань оподаткування дрібних форм господарювання у сільському господарстві присвячені роботи П. М. Боровика, Є.А. Опрі, О.Т. Прокопчук, М.І. Рудої, Л.Д. Тулуша, М.М. Федорова, Т.І. Яворської, І.Д. Якушика та інших вітчизняних науковців. У той же час конкретні питання щодо оптимізації механізмів оподаткування для дрібних форм господарювання, які перейшли з виробництва продукції для особистого споживання до товарного виробництва продукції, не набуваючи при цьому статусу юридичної особи, залишаються

недостатньо розробленими. Тому вкрай важливим і актуальним питанням сьогодення є розробка чітких механізмів оподаткування середньо- та високотоварних господарств населення з метою легалізації їх доходів, отриманих від реалізації сільгосппродукції, та залучення означеного кола сільгоспвиробників до реального сектору економіки.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження чинних механізмів оподаткування доходів дрібних форм господарювання у сільському господарстві, виявлення відповідності податкових механізмів податковому потенціалу зазначених суб'єктів та визначення напрямів адаптації податкового законодавства до сучасних тенденцій трансформації селянських господарств в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сільське господарство є однією зі стратегічно важливих, висококонкурентних та експортоорієнтованих галузей національної економіки. Аграрний сектор України має великий потенціал для розвитку, про що свідчить ряд важливих економічних показників: у структурі ВВП у 2015 р. частка сільського господарства складала 11,7%, у структурі валової доданої вартості дана галузь займає 14%, у сільському господарстві зайнято понад 17% населення України, фінансовий результат до оподаткування, на відміну від більшості інших галузей, є додатним і на кінець 2015 р. становив 102346,0 млн грн. За попередніми підсумками, у 2016 р. рівень рентабельності виробництва підприємствами сільгосппродукції у цілому склав 37,3%, у тому числі виробництва продукції рослинництва 44,3%, продукції тваринництва — 7,7% [1]. Обсяги виробництва сільгосппродукції та їх структуру представлено в таблиці 1.

Як свідчать статистичні дані, протягом останніх семи років господарства населення виробляють майже половину всієї сільгосппродукції. При цьому частка господарств населення у виробництві низькорентабельної продукції тваринництва становить 54,5%. Водночас більшість господарств населення товарного спрямування не реєструють підприємницьку діяльність, що позбавляє їх права на участь у програмах державної підтримки, пільгового кредитування. Також існує

проблема зі зберіганням продукції та недостатньо розвинутою є ринкова інфраструктура, яка б захищала інтереси дрібних виробників від конкуренції на внутрішньому ринку.

Діяльність значної кількості сільських домогосподарств протягом останніх років здійснюється на тих самих засадах, що і підприємницька — вільний вибір видів діяльності, постачальників та споживачів, самостійне планування обсягів та структури виробництва продукції, ризик власним капіталом та майном, використання власних та залучених ресурсів в процесі виробництва, використання найманої праці, виробництво продукції з метою отримання прибутку та самостійне розпорядження ним [3, с. 113—115]. У цьому контексті діяльність високотоварних селянських господарств практично не відрізняється від діяльності фізичних осіб-підприємців (ФОП), що обумовлює можливість оподаткування їх доходів в межах спрощеної системи.

Проте за статистичними даними, лише 2% із загальної кількості підприємців здійснюють свою діяльність у сфері сільськогосподарського виробництва, і, відповідно, сплачують податки. В той же час у структурі доходів сільських домогосподарств доходи від продажу сільгосппродукції складають майже 10%, що у 2 рази більше порівняно з доходами від підприємницької діяльності та самозайнятості (які становлять 5%) [4, с. 199].

Чинним податковим законодавством для дрібних виробників сільгосппродукції передбачені наступні системи оподаткування: загальна система, за якої необхідно сплатити податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) за ставкою 18% та спрощена система — єдиний податок (ЄП), розмір якого залежить від вибору платником певної групи. Розглянемо механізм сплати податків з доходів, отриманих від сільськогосподарської діяльності, за кожним із зазначених варіантів більш детально.

Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо врегулювання окремих питань оподаткування" встановлено, що у разі перевищення розміру земельних ділянок, наданих для ведення особистого селянського господарства (ОСГ) та/або земельних часток (паїв) понад 2 га, якщо вони використовуються власником, доходи, отримані від продажу власної сільськогосподарської продукції, що вирощена, відгодована, виловлена, зібрана, виготовлена, вироблена, оброблена та/або перероблена безпосередньо фізичною особою підлягають оподаткуванню на загальних підставах [5, п. 165.1.24]. Ця норма податкового законодавства не стимулює селян самостійно оброб-

ляти власні земельні ділянки, оскільки при приєднанні паїв до площ, наданих для ведення ОСГ, для більшості господарств сукупний розмір ділянок перевищуватиме 2 га і відповідно до норм ПКУ вони повинні будуть сплачувати ПДФО з доходів від продажу сільськогосподарської продукції (крім продукції тваринництва). Якщо при продажу власної продукції тваринництва груп 1—5, 15, 16 та 41 УКТ ЗЕД, отримані за рік доходи перевищують 50 розмірів мінімальної заробітної плати і відсутня довідка про самостійне вирощування продукції тваринництва, то вони оподатковуються на загальних підставах. За наявності довідки, оподаткуванням підлягає дохід, що перевищує 50 розмірів мінімальної заробітної плати.

При цьому у Податковому кодексі не визначено методу розрахунку бази оподаткування — розміру доходу, що унеможливує як розрахунок ПДФО безпосередньо платником податку, так і перевірку достовірності даних податкової декларації працівниками податкової служби.

Наслідками чинного механізму ПДФО можуть стати:

- "тінізація" доходів, тобто селяни, які здійснюють виробництво сільгосппродукції на площах понад 2 га не реалізовуватимуть продукцію юридичним особам, оскільки факт їх отримання та розмір можна ідентифікувати; продаж продукції відбуватиметься на ринках, перекупникам сільгосппродукції і в цьому випадку визначити обсяг доходу, а відповідно і базу оподаткування неможливо;

- більшість власників паїв нададуть перевагу отриманню доходів від здачі земельних ділянок в оренду, що негативним чином вплине на рівень доходів та зайнятість сільського населення;

- значне падіння обсягів виробництва окремих, найбільш трудомістких, видів сільськогосподарської продукції, зокрема картоплі, овочів, фруктів, м'яса, молока, яєць, що поставить під загрозу продовольчу безпеку країни.

Реалізація другого сценарію для сільських домогосподарств — реєстрація підприємницької діяльності та сплата єдиного податку — має як позитивні результати, так і певні недоліки.

Єдиний податок виступає не тільки засобом стимулювання розвитку малого бізнесу, але і забезпечує формування податкових надходжень до місцевих бюджетів та пенсійного фонду. Також його застосування справляє значний соціальний ефект, важливість якого посилюється для сільського населення, внаслідок високого рівня безробіття та невисокого рівня доходів сільських домогосподарств, порівняно з міським населенням. Поряд із цим, порядок розрахунку єдиного

податку не сприяє дотриманню паритету інтересів платників і держави. Зважаючи, що для першої та другої груп платників ЄП базою оподаткування виступає прожитковий мінімум та мінімальна заробітна плата, розмір якої за період 2011—2017 рр. збільшився у 3,4 рази (з 941 грн. станом на 01.01.2011 р. до 3200 грн. на початок 2017 р.) сума податкового зобов'язання також пропорційно збільшилась. З урахуванням тенденції збільшення мінімальної заробітної плати, податкове навантаження продовжуватиме зростати, що перешкоджатиме підвищенню рівня ефективної зайнятості на селі, посиленню мотивації сільського населення до розвитку підприємництва у сільській місцевості. У результаті, місцеві бюджети недоотримають податкові надходження, база для вилучення яких реально існує, і які могли б бути спрямовані на фінансування розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. Зазначене потребує вдосконалення методики визначення єдиного податку для фізичних осіб, що здійснюють товарне виробництво сільськогосподарської продукції.

Останнім часом у наукових колах та на рівні Уряду постійно точаться дискусії щодо необхідності залучення сільських домогосподарств товарного спрямування до системи прибуткового оподаткування.

Однією з перших спроб впорядкування механізму оподаткування для ОСГ був законопроект "Про єдиний податок для членів особистого селянського господарства" [6]. На думку авторів законопроекту, цей податок мав справлятися з доходів членів ОСГ, отриманих в результаті власного виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, а також надання послуг. Запропонований податок мав сплачуватись у рахунок ПДФО та єдиного соціального внеску (ЄСВ) у фіксованому розмірі, а земельний податок не входив до складу комплексного податку і сплачувався окремо. Цей законопроект, на нашу думку, містив ряд суттєвих недоліків:

— не були чітко визначені підстави, коли члени ОСГ мають сплачувати даний податок, чи є він обов'язковим для всіх членів ОСГ, що спричинило б певні непорозуміння при його практичному застосуванні;

— спірним є питання доцільності включення ЄСВ до складу єдиного податку для ОСГ, оскільки ця норма унеможливує персоніфікацію розмірів пенсійного внеску окремої особи, що в подальшому утруднить розрахунок суми пенсійних виплат;

— визначення бази оподаткування на основі встановлення твердої суми нівелює залежність

обсягів доходу від основних чинників, що на нього впливають — площі сільгоспугідь у користуванні, кількості членів ОСГ, напряму спеціалізації тощо.

Зазначені недоліки не були доопрацьовані і в результаті цей законопроект так і не був прийнятий.

Окремі науковці пропонують залучити до оподаткування ОСГ, площі яких перевищують 2 га, шляхом запровадження податку за ведення індивідуального селянського господарства. Розмір такого податку має дорівнювати розміру земельного податку. Відповідно цей податок формується на рентних засадах і його розмір залежить від ефективності використання сільгоспугідь, напряму спеціалізації господарства та обсягу доходу, тобто він по суті дублює земельний податок. За умови його запровадження, ОСГ будуть сплачувати земельний податок у подвійному розмірі. Як вже зазначалось вище, доходи сільських домогосподарств площею понад 2 га залучені до оподаткування в межах ПДФО, тому вводити додатково новий, рентний податок означає запровадити подвійне оподаткування одного й того ж об'єкту, що є неприпустимим.

Інші вчені вважають, що селян, які приєднали земельні частки (паї) до присадибних ділянок і господарюють без створення юридичної особи, господарська діяльність яких націлена на одержання прибутку, треба відносити до підприємців, що обумовлює їх оподаткування в межах єдиного податку [7]. Не заперечуючи необхідності залучення сільських господарств товарного спрямування до системи прибуткового оподаткування відмітимо, що чинний механізм визначення єдиного податку не враховує ряд специфічних особливостей ведення сільськогосподарської діяльності, а саме сезонність виробництва, оборотність капіталу, структуру витрат, віковий склад членів ОСГ, нерівномірність отримання доходів протягом року тощо.

Також окремі автори зазначають, що ЄП має суттєві недоліки, зумовлені надмірними фіскальними та недостатніми регулюючими властивостями цієї податкової форми і пропонують зобов'язати платників четвертої групи сплачувати податок за землі сільськогосподарського призначення, забезпечивши за рахунок мобілізованих сум податку цільове фінансування робіт, пов'язаних з охороною і відновленням земельних ресурсів, або ж запровадити механізм бюджетного перерозподілу частини мобілізованого податку з суб'єктів агробізнесу на фінансування зазначених робіт [8, с. 26].

На нашу думку, механізм визначення єдиного податку для дрібних виробників сільськогос-

подарської продукції повинен мати пільгові за-сади, порівняно з іншими видами діяльності та категоріями платників податків, що визначатиме вибір бази оподаткування, податкових ставок та податкового періоду. Оптимальний податковий механізм має враховувати наступні чинники: низький рівень матеріально-технічного забезпечення сільських домогосподарств; високу ризи-кованість діяльності та низьку рентабельність окремих видів сільгосппродукції (зокрема про-дукції тваринництва); структуру посівних площ та основних видів продукції, що виробляються; низький рівень зайнятості та доходів сільського населення; віковий склад членів особистих се-лянських та сімейних фермерських господарств (СФГ); відсутність (вибірковість) державної підтримки та соціального захисту і т. д.

Вважаємо, що при вдосконаленні механізму оподаткування для дрібних товаровиробників сільгосппродукції має бути реалізована перш за все стимулювальна функція податків, тобто се-ляни мають бути зацікавлені у реєстрації підпри-ємницької діяльності та легалізації своїх доходів. Для досягнення паритету інтересів платників по-датків та держави, необхідно надати сімейним фермерським господарствам на певний час подат-кові преференції, передбачити для них додаткові стимули, а саме надати пріоритетний доступ до державних програм підтримки, забезпечити мож-ливості отримання пільгових кредитів та компен-сацій при купівлі сільськогосподарської техніки, створити спеціальні умови страхування сільсько-господарських ризиків з участю держави у суб-сидуванні страхових платежів, створити систему локальних аграрних ринків та потужну мережу кооперативних об'єднань.

Світовий досвід розвитку сімейних ферм, які є прототипом вітчизняних ОСГ, свідчить, що без належної державної підтримки (прямої та непрямой) така форма ведення бізнесу на селі є безперспективною і приреченою на занепад.

Прямими формами державної фінансової підтримки фермерів у розвинутих країнах є державне субсидування, державний контроль за цінами на сільськогосподарську продукцію, система державних закупівель сільгосппро-дукції, пільгове кредитування (за пониженими ставками або з частковою компенсацією дер-жавною частини відсотків за позикою), страху-вання ризиків, фінансова підтримка просуван-ня продукції за кордоном тощо. Також для за-хисту національного агросектору в окремих країнах застосовується система спеціальних платежів та високих імпорتنих мит.

Однією з основних непрямих форм державної фінансової підтримки є податкова, яка у розвину-

тих країнах для дрібних виробників сільськогос-подарської продукції реалізується у встановленні пониженої ставки податку, неоподаткованого мінімуму доходів або площ сільгоспугідь, що об-робляються власником, наданні права на здійснен-ня спеціальних податкових вирахувань з оподат-ковуваного доходу, податкових пільг для компен-сації амортизації сільськогосподарського облад-нання, застосуванні особливого порядку ведення податкового обліку та формування звітності. Відповідно частка податків, які сплачують ферме-ри, є незначною і становить 2,5—6 % у загальному обсязі їх витрат.

У нашій країні сімейні фермерські господа-рства без статусу юридичної особи лише почина-ють розвиватись (відбувається трансформація високотоварних ОСГ у сімейні фермерські гос-подарства) і їх вдалий розвиток напряду зале-жить від державної фінансової підтримки, у тому числі й податкової. Нині такі новостворені сімейні ферми, реєструючи підприємницьку діяльність, мають обрати групу платників єди-ного податку, яких у ПКУ передбачено чотири.

Вибір першої групи обмежить СФГ щодо обсягів річного доходу та каналів реалізації власновиробленої продукції (продукцію мож-на реалізовувати виключно на ринках). Проте і податкове навантаження буде незначним — 6144 грн./рік (ЄП — 10% від прожиткового мінімуму та 50% ЄСВ). Вибір другої групи роз-ширить коло покупців продукції, тобто продук-цію можна продавати як населенню, так й ін-шим платникам ЄП і не обов'язково на ринках. Підприємцям цієї групи, без врахування най-маних працівників, у 2017 р. необхідно сплати-ти 16128 грн. (20% мінімальної ЗП та ЄСВ). Тре-тя група платників ЄП для фізичних осіб є, на нашу думку, складною у застосуванні, оскіль-ки передбачає майже повноцінний облік до-ходів. Однак її вибір дозволяє розширити діяльність та реалізовувати продукцію за більшою кількістю каналів, а також бути плат-ником ПДВ, що є досить вигідним з огляду на можливість отримання бюджетних дотацій.

Водночас жодна з перелічених груп не вра-ховує специфіки сільськогосподарської діяль-ності, оскільки базою оподаткування є прожит-ковий мінімум, мінімальна зарплата та обсяг річного доходу. Ця специфіка врахована для платників четвертої групи — сільськогоспо-дарських товаровиробників, оскільки розмір податкових зобов'язань визначається в залеж-ності від площі та вартісної оцінки використо-вуваних сільгоспугідь. Проте відповідно до чин-ного законодавства сільськогосподарським виробником вважається виключно юридична

особа, що унеможливує для СФГ-ФОП оподаткування в межах четвертої групи.

Останніми податковими нововведеннями щодо впорядкування спрощеної системи оподаткування підприємницької діяльності у сільському господарстві є законопроект № 6490, спрямований на забезпечення прийнятних податкових умов для новостворених сімейних ферм та високотоварних особистих селянських господарств.

Положення законопроекту передбачають уніфікацію фізичних та юридичних осіб щодо віднесення їх до складу сільгоспвиробників, що відкриє їм доступ до заходів державної підтримки на рівні з сільськогосподарськими підприємствами. Новоутворені СФГ-ФОП можуть бути платниками податку у рік державної реєстрації. Порядок визначення доходів для ФОП четвертої групи, форма розрахунків та порядок ведення обліку є ідентичними з платниками перших трьох груп, що є певними податковими преференціями, порівняно з сільгосппідприємствами.

Для ФОП четвертої групи відмінена необхідність підтвердження критерію 75% частки сільгоспвиробництва, проте запроваджені інші: провадження діяльності виключно в межах адміністративного району за місцем реєстрації, обмеження обсягу річного доходу до 1,500 млн грн., обмеження площі сільгоспугідь у власності та/або користуванні до 20 га, обмеження використання праці найманих працівників (за виключенням сезонних робіт). При цьому ФОП четвертої групи надано пільги щодо ставки податку (50%) у разі не перевищення площі 2 га [9].

Беззаперечно, даний законопроект дозволить створити сприятливий податковий клімат для високотоварних ОСГ, проте сподіватись на їх швидку трансформацію у підприємницькі структури лише за рахунок формування для них спрощеного порядку оподаткування із прозорим механізмом податкового адміністрування не варто [10, с. 27]. Тому законодавчими ініціативами, поряд із суттєвими податковими преференціями, передбачено і ряд інших заходів, а саме: фермерське господарство без статусу юридичної особи, організоване на основі діяльності фізичної особи-підприємця отримає пріоритетне право на державну підтримку у вигляді пільгового порядку справляння єдиного соціального внеску (протягом перших 10 років), пільгового кредитування процесів придбання земельних ділянок, сільськогосподарських тварин, техніки та обладнання, будівництва виробничих приміщень і споруд для розвитку господарств (протягом перших 5 років), збільшення обсягів діяльності та кількості

членів, надання безкоштовних дорадчих та інформаційно-консультативних послуг.

ВИСНОВКИ

Сільські домогосподарства є важливою формою господарювання у складі виробників сільськогосподарської продукції. Вони виробляють майже половину валової продукції сільського господарства, обробляють 37% сільськогосподарських угідь, отримують доходи від реалізації сільськогосподарської продукції близько 45 млрд грн. на рік, проте функціонують у "тіньовому" секторі економіки (за експертними оцінками на "тіньовому" ринку реалізується 80% овочів, 60% м'яса, 40% молока та молочних продуктів, вироблених селянськими господарствами). Діяльність даних економічних суб'єктів фактично не врегульована на законодавчому рівні в результаті чого для них відсутній доступ до програм державної підтримки та кредитування аграрного сектору і водночас вони не сплачують податки, позбавляючи місцеві бюджети суттєвих надходжень.

Створення сприятливих умов для залучення високотоварних селянських господарств до реального сектору економіки можливе за рахунок прямих та непрямих форм державної фінансової підтримки. Привабливість набуття селянином офіційного статусу підприємця, поряд із суттєвими податковими преференціями (передбаченими законопроектом № 6490), має бути доповнена доступністю для нього пріоритетного права на отримання державної допомоги, пільгових кредитів, участі у цільових програмах розвитку певних напрямів господарювання тощо. Лише за таких умов високотоварні селянські господарства будуть зацікавлені у легалізації своєї діяльності, а місцеві бюджети отримують значні суми податкових надходжень, які в подальшому можуть бути спрямовані на покращення умов життя сільського населення.

Література:

1. Сільське господарство України за 2015 р. [Електронний ресурс]// Статистичний збірник. — К.: Державна служба статистики України, 2016. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm
2. Продукція сільського господарства у постійних цінах за 2016 рік (остаточні дані) [Електронний ресурс]// Статистичний бюлетень. — К.: Державна служба статистики України, 2017. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm
3. Яворська Т.І. Особисті селянські господарства: визначення категорії та підприємниць-

кої діяльності / Т.І. Яворська // Економіка АПК. — 2010. — № 10. — С. 112—116.

4. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2015 році (частина 1) [Електронний ресурс] // Статистичний збірник. — К.: Державна служба статистики України, 2016. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI в редакції від 26.07.2017 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

6. Про єдиний податок для членів особистого селянського господарства. Проект закону від 15.04.2009 р. № 4369 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF3DD00A.html

7. Макаренко Ю. П. Особливості функціонування сільських домогосподарств в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Ю.П. Макаренко // Економічні науки. — Сер. "Облік і фінанси". — Вип. 8 (29). — Ч. 3. — 2011. — Режим доступу: http://www.nduv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_3/34.pdf

8. Боровик П.М. Проблеми справляння єдиного податку в Україні та напрями їх вирішення в сучасних умовах / П.М. Боровик, В.П. Бечко, Т.А. Панюкова // Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції "Modern european science-2015", 30 червня — 7 липня 2015 р. — Sheffield: science and education LTD, 2015. — vol. 1. Economic science — С. 25—27.

9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств. Проект закону від 24.05.2017 р. № 6490 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61865

10. Тулуш Л.Д. Фіскальне стимулювання трансформації особистих селянських господарств у підприємницькі структури [Електронний ресурс] / Л.Д. Тулуш // Збірник наукових праць Уманського національного ун-ту садівництва. — Умань: Вид-во УНУС, 2017. — № 90. — Ч. 2. — С. 16—33. — Режим доступу: <http://journal.udau.edu.ua/assets/files/90/Ekon/Ukr/2.pdf>

References:

1. State Statistics Service of Ukraine (2016), "Sil's'ke gospodarstvo Ukrainy za 2015 r. Statystychnyj zbirnyk" [Agriculture of Ukraine for 2015. Statistical yearbook]. Kyiv: Derzhstat, available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm (Accessed 24 July 2017).

2. State Statistics Service of Ukraine (2017), "Produksiya sil's'koho hospodarstva u postyinykh tsinakh za 2016 rik. Statystychnyj byuletyn" [Agricultural products at constant prices for 2016. Statistical bulletin]. Kyiv: Derzhstat, available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm (Accessed 24 July 2017).

3. Yavors'ka, T. I. (2010), "Personal peasant farms: definition of category and entrepreneurial activity", *Ekonomika APK*, vol. 10, pp. 112—116.

4. State Statistics Service of Ukraine (2016), "Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrainy u 2015 rotsi (chastyna 1). Statystychnyj zbirnyk" [Costs and resources of households of Ukraine in 2015 (part 1). Statistical yearbook]. Kyiv: Derzhstat, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 26 July 2017).

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine "Tax Code of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (Accessed 29 July 2017).

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2009), The draft Law of Ukraine "On the single tax for members of the private peasant economy", available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF3DD00A.html (Accessed 29 July 2017).

7. Makarenko, Yu. P. (2011), "Features of the functioning of rural households in modern terms", *Ekonomichni nauky. Seriya "Oblik i finansy"*, [Online], vol. 8 (29), available at: http://www.nduv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_3/34.pdf (Accessed 19 July 2017).

8. Borovyk, P. M. Bechko, V. P. and Panyukova, T. A. (2015), "Problems of collecting a single tax in Ukraine and directions for their solution in modern terms", *Materialy XI Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* [Materials of the XI International Scientific and Practical Conference], *Modern european science-2015*, Sheffield: science and education LTD, June 30 — July 7, vol. 1. Economic science, pp. 25—27.

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The draft Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Legislative Acts of Ukraine on Stimulation of the Establishment and Activities of Family Farms", available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61865 (Accessed 30 July 2017).

10. Tulush, L. D. (2017), "Fiscal incentives for personal transformation krestyansih farms in business structures", *Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho natsional'noho universytetu sadivnytstva*, [Online], vol. 90, pp. 16—33, available at: <http://journal.udau.edu.ua/assets/files/90/Ekon/Ukr/2.pdf> (Accessed 30 July 2017).

Стаття надійшла до редакції 03.08.2017 р.